

היום נלמד בעזרת ה':

סנהדרין דף מט

אתיוה ליואב: הביאו את יואב ודנו אותו. אמרו לו - מדוע הרגת את אבנר (שר צבא שאול)? אמר להם - אני גואל הדם של עשאל אחי, שאבנר הרג אותו. אמרו לו - עשאל רדף אחרי אבנר להרוג אותו ולאבנר היה מותר להרוג אותו מדין 'רודף'. אמר להם - אבנר היה יכול להציל את עצמו על ידי הכאת עשאל באחד מאיבריו ולא להרוג אותו, וכאשר הרג אותו הוא חייב מיתה. אמרו לו - אבנר לא היה יכול להציל את עצמו באחד מאיבריו של עשאל. אמר להם - הרי אבנר כיון לתת לו מכה בדופן חמישית כדי להרוג אותו (כפי שלומדים מלשון הפסוק "אל החומש"), וכי הוא לא היה יכול לתת לו מכה במקום אחר!?

אמרי ליה ניזיל אבנר: אמרו לו - נוריד את אבנר. אבל מדוע הרגת את עמשא בן יתר שר צבא דוד? אמר להם - עמשא היה מורד במלכות, כי דוד שלח אותו להזעיק את אנשי יהודה למלחמה, והוא התעכב ולא עשה זאת מייד.

אמרו לו - עמשא לא היה מורד במלכות כי הוא דרש 'אכין ורקין'. דהיינו, המקור לכך שמורד במלכות חייב מיתה מהפסוק ביהושע "כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִמְרֶה אֶת פִּיָּו וְלֹא יִשְׁמַע אֶת דְּבָרֵיךָ לְכָל אֲשֶׁר תִּצְוֶנּוּ יוֹמֵת" אלא שהפסוק ממשיך "וְרַק חֲזַק וְאֶמְצָ". המילה 'רק' באה למעט שאם המלך אומר לעבור על דברי תורה אין לשמוע לו. עמשא הלך לקרוא להם, וראה שהם התחילו ללמוד במסכת, והוא לא רצה לבטל אותם מלימוד תורה. ואם כן עמשא לא היה מורד במלכות. (אמנם יואב לא חייב מיתה על הריגתו, כי הוא היה שוגג בכך שחשב שעמשא כן היה מורד, תוס').

אלא ההוא גברא מורד במלכות הוה: אמרו לו - אלא אתה עצמך היית מורד במלכות! כי הלכת אחרי אדוניה כנגד ציווי דוד ההמליך את שלמה. ועל כך כתוב "וְהִשְׁמַעָה בָּאָה עַד יוֹאֵב כִּי יוֹאֵב נָטָה אַחֲרֵי אֲדֹנָיָה וְאַחֲרָי אֲבָשָׁלוּם לֹא נָטָה, וַיִּנָּס יוֹאֵב אֶל אֶהָל ה' וַיַּחֲזֵק בְּקַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ" כשיואב שמע ששלמה נמשח למלך הוא ברח לקרנות המזבח, בגלל שהוא נטה אחרי אדוניה ובזה הוא מרד במלכות.

שאלה: **מאי לא נטה?** מדוע הפסוק צריך להזכיר שאחרי אבשלום יואב לא נטה? והתשובה – ללמד שאכן הוא רצה לנטות אחרי אבשלום, אבל הוא לא עשה זאת כי עדיין היתה לחלוחית גבורה לדוד. אבל בסוף ימיו של דוד הוא כבר לא פחד לנטות אחרי אדוניה.

רבי יוסי ברכי חנינא אמר עדיין איצטגניני של דוד קיימין: בזמן אבשלום עדיין היו קיימים 'בעלי האגרופים' של דוד (כפי שתבאר הגמרא מיד), ויואב פחד מהם.

דאמר רב יהודה אמר רב ארבע מאות ילדים וכו': 'אשת יפת תואר' הנשבת במלחמה מותר לבוא עליה ביאה ראשונה בלא לגייר אותה (תוס' לעיל). והילדים הללו נולדו מהביאה הראשונה. הם לא היו יהודים והם גידלו שיער קוקו (= בלורית) כמו גויים (מנחת חינוך). הם היו יוצאים להפחיד את האויבים של דוד אך לא היו יורדים למלחמה עצמה. [ארבע מאות הילדים הללו לא היו בניו של דוד עצמו, אלא בנים של החיילים של דוד מנשים יפות תואר. רש"י בקידושין].

ופליגא דרבי אבא בר כהנא: רב יהודה שאמר שדוד ניצח על ידי הארבע מאות ילדים, חולק על רבי אבא בר כהנא שאמר שאם לא שדוד עסק בתורה לא היה יואב מנצח במלחמה. ואם לא שיואב היה עוסק במלחמה דוד לא היה יכול לעסוק בתורה כי הוא היה צריך להלחם בעצמו.

הגמרא מבארת את הפסוקים בענין יואב.

"ויצא יואב מעם דוד וישלח מלאכים אחרי אבנר וישיבו אותו מבור הסירה": יואב קרא לאבנר בחזרה כדי להרוג אותו. הגמרא מבארת מה מרמזות המילים 'בור הסירה'?

אמר רבי אבא בר כהנא בור וסירה גרמו לו לאבנר שיהרג: בור = כד מים. כשלקח דוד את הבקבוק שהיה מונח ליד ראשו של שאול, וצעק לאנשי שאול שלא שמרו על שאול. אבנר היה צריך לומר לשאול תראה כמה צדיק דוד שלא הרג אותך. ובמקום זאת הוא אמר לו יתכן שאחד מכני הצבא נתן את הכד לדוד.

סירה = קוץ. כאשר דוד חתך את כנף מעילו של שאול במערה, אבנר היה צריך לומר לשאול כמה צדיק דוד, ובמקום זאת הוא אמר לו יתכן שעברת ליד קוץ ונחתך לך המעיל.

שני החטאים הללו גרמו לו מהשמים להענש במיתה על ידי יואב.

"ויטהו יואב אל תוך השער לדבר אתו בשלי": כשאבנר בא, לקח אותו יואב "אל תוך השער". הגמרא מבארת שיואב דן את אבנר דין של סנהדרין הנקראים 'שער'. דהיינו, שאל יואב את אבנר - מדוע הרגת את עשאל? אמר לו אבנר - עשאל רודף היה. אמר לו יואב - היה לך להצילו באחד מאיבריו. אמר לו אבנר - לא יכלתי. אמר לו יואב - הרי בדופן חמישית כיוונת את הסכין, וכי באחד מאיבריו לא יכלת לעצור אותו?

"לדבר אתו בשלי". אמר רב יהודה אמר רב על עיסקי שלו: יואב שאל את אבנר שאלה בענין השלת נעל (מלשון "של נעלך"). הוא שאל אותו איך יבמה גידמת חולצת? אבנר התכופף והראה לו איך היא חולצת בשיניים, ואז שלף יואב את חרבו והרגו.

"ויכהו שם אל החומש". אמר רבי יוחנן בדופן חמישית וכו'.

"והשיב ה' את דמו על ראשו אשר פגע בשני אנשים צדיקים וטובים ממנו": הכוונה ליואב שהרג את אבנר ואת עמשא. והגמרא מבארת במה הם היו טובים וצדיקים מיואב.

טובים - שהיו דורשין אכין ורקין והוא לא דרש: עמשא דרש 'רק' ולא שמע לדוד לעבור על דברי תורה כנ"ל. ואבנר לא שמע לשאול כשאמר לו להרוג את אנשי נוב עיר הכהנים. ואילו יואב הרג את אוריה החיתי בציוויו של דוד.

צדיקים - שהן כפה ולא עשו והוא באיגרת עשה: עמשא ואבנר נצטוו ישירות מפי המלך ולא שמעו בקולו, ואילו יואב קיבל את הציווי להרוג את אוריה רק באיגרת וכן שמע בקולו.

"ועמשא לא נשמר בחרב אשר ביד יואב". אמר רב שלא חשדו: שהוא יהרוג אותו.

"ויקבר בכיתו במדבר". אטו ביתו מדבר הוא? וכי ביתו של יואב הוא מדבר?

אף ביתו של יואב מופקר לכל: הוא פירנס את העניים מהבית שלו.

"ויואב יחיה את שאר העיר". אמר רב יהודה אפילו מוניני וצחנתא טעים פריס להו: אפילו כשהיה טועם דגים קטנים וענוגים, הוא היה שולח מהם לעניים של העיר.

פרק שביעי. משנה: ארבע מיתות נמסרו לבית דין, סקילה שריפה הרג וחנק:
והם מסודרים מהחמור אל הקל. זו דעת ת"ק, ורבי שמעון חולק בסדר שלהם.

זו מצות הנסקלין: עד כאן ביארנו את מיתת הנסקלין (במשניות הקודמות).
ובמשניות הבאות יתבארו שאר המיתות.

גמרא: כל מקום ששנו חכמים דרך מניין אין מוקדם ומאוחר: בכל מקום שכתוב במשנה סדר של דברים זה אחר זה, לא דקדק התנא לסדר את הדברים לפי הסדר שלהם. (כי יתכן והסדר שונה, או שגם אם הוא כהלכתו אין זה מעכב אם יהפוך את הסדר). חוץ מהמשנה של 'שבעה סמנין'.

דתנן שבעה סמנין מעבירין על הכתם: אשה שמצאה כתם אדום בכגדה, והיא לא יודעת האם הוא דם נידות ואז כל הטהרות שנגעה בהם טמאים, או שהוא צבע אדום. היא מכבסת את הבגד בשבעה החומרים הללו, ואם הכתם עבר סימן שהוא היה דם, ואם הוא לא עבר סימן שהוא צבע.

כאן צריך לכבס את הבגד דוקא לפי הסדר שבמשנה, אך אם שינה את הסדר (או שהניח את כל החומרים ביחד) והכתם לא עבר, אין ראייה שהוא אינו דם.

רוק תפל = רוק של אדם שלא טעם כלום כל היום. **ומי גריסים** = רוק של לעיסת גריסים. **ומי רגלים** = שהחמיצו והסריחו. **ונתר** = סוג של אדמה. **ובורית** = סוג של עשב. **קמוליא** = כנ"ל. **ואשלג** = נמצא בחורים של מרגליות בים.

רב פפא סבא משמיה דרב אמר אף ארבע מיתות: גם ארבע מיתות בית דין מסודרות בדוקא בסדר הזה במשנתנו מהחמור אל הקל. והראייה, מכך שרבי שמעון חולק על תנא קמא מהו הסדר הנכון!

ואידך - בפלוגתא לא קא מיירי: ורב סחורה (שאמר שבכל מקום הסדר אינו מדוייק חוץ משבעה סמנין), לא אמר גם חוץ מארבע מיתות בית דין, בגלל שיש בזה מחלוקת (נ.ב. כלומר ואם כן ברור שהסדר כן מעכב).

רב פפא אמר אף סדר יומא: גם סדר הקרבנות והקטורת של הכהן גדול ביום הכיפורים, הכתוב במסכת יומא, מעכב.

ואידך - ההוא חומרא בעלמא: רב סחורה ורב פפא סבא לא אמרו גם את זה, משום שהסדר ביום הכיפורים אינו נובע מכך שדבר אחד חשוב יותר מחבירו, אלא זו חומרא שהחמיר הפסוק שלא לשנות את הסדר. מה שאין כן בשבעה סמנין, כל

חומר שכתוב מוקדם יותר, זה בגלל שהוא נצרך להיות קודם לכן, אחרת הכיבוס לא יעבוד. וכן ארבע מיתות בית דין, כל מיתה שכתובה קודם לכן היא חמורה יותר מהבאה אחריה.

רב הונא בריה דרב יהושע אמר אף סדר תמיד: גם סדר הקרבת קרבן תמיד בכל יום, הכתוב במסכת תמיד מעכב. וכמו שכתוב במשנה בתמיד בסוף סדר התמיד 'זהו סדר תמיד!'

ואידך - ההוא למצוה בעלמא: ורב פפא שאמר שסדר יום הכיפורים מעכב למרות שהוא רק חומרא של היום, לא אמר שסדר תמיד מעכב, בגלל שסדר תמיד הוא רק מצוה לכתחילה ואם הפך את הסדר אין זה מעכב. (מה שאין כן סדר יום הכיפורים שהא מעכב, ואם הפך לא עשה כלום).

ולאפוקי ממצות חליצה: רב סחורה שאמר שבכל מקום הסדר אינו בדווקא, דיבר על מצות חליצה.

דתנן מצות חליצה ... היו נותנין לו עצה ההוגנת לו: שאם הוא זקן והיא ילדה או להיפך, היו אומרים לו לך תתחתן עם אשה כמותך ואל תכניס קטטה לביתך...
והיא אומרת מאן יבמי וגו': שהוא לא רוצה לייבם אותה.

וירקה בפניו רוק הנראה לדיינים: הם צריכם לראות שהרוק יוצא מפיה (כי כתוב "לעיני הזקנים").

ואמר רב יהודה מצות חליצה קוראה וקורא חולצת ורוקת וקוראה: יש בה חמשה שלבים - בתחילה היא קוראת 'מאין יבמי וכו'', לאחר מכן הוא קורא 'לא חפצתי לקחתה', לאחר מכן היא חולצת את נעלו, לאחר מכן היא יורקת בפניו, לאחר מכן היא קוראת 'ככה יעשה לאיש וכו''.

והוינן בה: ושאלנו על דברי רב יהודה מה הוא בא חדש לנו? הרי כל מה שהוא אמר כבר כתוב במשנה הנ"ל! והתשובה - הוא בא לחדש שהסדר הזה הוא רק למצוה לכתחילה אבל אינו מעכב. וכך גם כתוב בברייתא שהסדר אינו מעכב.

ולאפוקי מהא דתנן כהן גדול: ועל סדר נוסף דיבר רב סחורה שהסדר שכתוב במשנה אינו בדווקא, והוא סדר לבישת בגדי הכהנים. המשנה מונה את סדר הבגדים, כתונת ואחר כך מכנסיים. אך בברייתא כתוב שהמכנסיים קודמים לכל

הבגדים. כנלמד מהפסוק "וּמְכַנְסֵי בֶדֶד יִהְיוּ עַל בְּשָׂרוֹ" שכשהוא לובש אותם יהיה בשרו בלי שום לבוש אחר.

שאלה: ותנא מאי טעמא אקדמיה לכתונת? מדוע באמת התנא במשנה הקדים את הכתונת למכנסיים? והרי המכנסיים קודמים ללבישה.

תשובה: משום דאקדמיה קרא: בגלל שהפסוק הקדים אותה למכנסיים "כְּתֹנֶת בֶּדֶד קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ וּמְכַנְסֵי בֶדֶד יִהְיוּ עַל בְּשָׂרוֹ". ומדוע הפסוק הקדים אותה? בגלל שהיא מכסה את כל הגוף.